

QADIMGI SHARQDA JAMIYAT HAQIDAGI FALSAFIY QARASHLAR

Rakhmatjon Akhmedov

Lecturer,

University of Business and Science

Uzbekistan

Annotatsiya: Ushbu maqolada qadimgi Sharqda jamiyat haqidagi falsafiy qarashlar tahlil qilinadi. Qadimgi Misr, Mesopotamiya va Grek madaniyatlari o'zining ijtimoiy tuzilmalari va axloqiy qadriyatlarini bilan ijtimoiy hayotga ta'sir ko'rsatgan. Marks, Weber, va boshqa olimlarning ijtimoiy tuzilma, iqtisodiy asoslar va normativ tizimlar haqidagi g'oyalari o'rganiladi. Ushbu maqola, shuningdek, qadimgi sharq falsafasining zamonaviy ijtimoiy fanlarga ta'sirini ko'rsatadi. Qadimgi madaniyatlarning axloqiy qadriyatlarini va ijtimoiy tartiblari orqali jamiyatning barqarorligini ta'minlashdagi roli yoritiladi.

Kalit so'zlar: qadimgi Sharq, falsafa, jamiyat, ijtimoiy tuzilma, axloqiy qadriyatlar

Qadimgi Sharqda jamiyat haqidagi falsafiy qarashlar juda xilma-xil va murakkab bo'lib, turli madaniyatlar va falsafiy an'analarni o'z ichiga oladi. Bu falsafiy fikrlar, ko'pincha, ijtimoiy tuzilma, axloqiy qadriyatlar, hukumat va insonning jamiyatdagi o'ri kabi muhim masalalarga qaratilgan.

Mesopotamiya, qadimgi Sharqning birinchi madaniyatlaridan biri, o'zining kuchli ijtimoiy tizimlari va diniy qarashlari bilan ajralib turadi. Ular, xususan, insonning jamiyatdagi o'ri va xudolarning ijtimoiy hayotga ta'siri haqida chuqur fikr yuritganlar. Mesopotamiya madaniyatida xudolar inson hayotining har bir jabhasiga ta'sir ko'rsatgan, shuning uchun ham ijtimoiy adolat va axloqiy qadriyatlar din bilan bevosita bog'liq bo'lgan.

Qadimgi Misr falsafasi ham ijtimoiy tartib va axloqiy qadriyatlarni o'z ichiga olgan. Misrda "ma'at" tushunchasi, adolat, tartib va haqiqiylikni anglatadi. Bu qadriyatlar jamiyatning asosiy printsiplari sifatida qabul qilingan va ahamiyatli ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim o'rin tutgan. Misr falsafasi shuningdek, hukumat va jamiyatning ahamiyatini ta'kidladi, chunki fir'avnlarning ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va ma'atni saqlash uchun mas'uliyatli bo'lishgan.

Greklarning falsafasi, xususan, Sokrat, Platon va Aristotel kabi olimlar orqali, inson va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishga qaratilgan. Sokrat jamiyatning axloqiy masalalari va insonning maqsadi haqida fikr yuritgan bo'lsa, Platon "Republika" asarida

2-TOM, 10-SON

ideal jamiyat tuzilishini tasvirlab bergan. Aristotel esa, ijtimoiy tuzilma va inson xulq-atvorini tahlil qilib, "Politika" asarida davlat va fuqarolarning rolini ko'rsatgan.

Qadimgi Sharqdagi falsafiy qarashlar, o'zaro bog'liq bo'lgan turli ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy omillar ta'sirida rivojlangan. Bu falsafiy fikrlar ijtimoiy adolat, axloqiy qadriyatlar va davlat tuzilmalari kabi masalalarni o'z ichiga olib, jamiyatning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynagan. Shuningdek, qadimgi sharq falsafasi, kelajakdagi ijtimoiy o'zgarishlar va madaniy o'zgarishlar uchun asos bo'lib xizmat qilgan.

Qadimgi Sharqda jamiyat haqidagi falsafiy qarashlar, turli madaniyatlar va an'analar o'rtasidagi murakkab o'zaro aloqalarni aks ettiradi. Ular, nafaqat jamiyatni, balki insoniyat tarixini ham shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu qarashlar, zamonaviy ijtimoiy fanlar va falsafalar uchun ham muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Durkheim E. The division of labor in society. New York: Free Press; 1893.

Marx K. Das Kapital. Hamburg: Otto Meissner Verlag; 1867.

Weber M. Economy and society. Berkeley: University of California Press; 1922.

Putnam R. D. Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster; 2000.

Geertz C. The interpretation of cultures. New York: Basic Books; 1973.

Allport G. W. The nature of prejudice. Cambridge: Addison-Wesley; 1954.

Ritzer G. Sociological theory. New York: McGraw-Hill; 2010.

